

Boldizsár Gábor

Generációs összefogás az új haderőért

Az állandóan változó világunk folyamatos kihívásokat jelent az államok, nemzetek biztonsága számára. Az állam létfeltétele, hogy e potenciális veszélyforrásokat kutassa, keresse a kezelésükhöz szükséges eljárásokat. Az egyik ilyen eljárás a haderő alkalmazása. A változó biztonsági környezetben a haderő alkalmazási elvei, módszerei is folyamatosan alakulnak. A háborús-, válságkezelő/béketámogató- és katasztrófakezelési feladatok szoros összefüggésben állnak. Bármelyik változása a másik kettő módosulását eredményezi. A háborús- és válságkezelő/béketámogató műveletek számos vonatkozásban hasonlóságot mutatnak, így kutatásukat is célszerű komplex módon, a téma különböző korosztályú szakértőinek összefogásával elvégezni.

A Magyar Hadtudományi Társaság (MHTT) húsz éves fennállása alatt tanúi és részesei lehettünk annak, hogy a Magyar Honvédség (MH) egyre bonyolultabb biztonsági környezetben hajtja végre egyre veszélyesebb feladatait a globális, regionális béke és biztonság megteremtése érdekében.

Az MH békeműveletekben résztvevő erői hosszú utat jártak be, amíg eljutottak napjaink komplex feladatainak ellátásához. Eltekintve a korai időszakban az Osztrák–Magyar Monarchia erői által végrehajtott „tűzoltási” műveletektől, valamint a '70-es évek közepén a nagyhatalmak egyetértésével életre hívott ICCS (Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság) kötelékében az USA és Vietnám konfliktusának rendezésében való részvételtől, a mai békeműveleti korszakok fejlődése a hidegháború végéig nyúlik vissza.

Az MH a '90-es évek elején fegyver nélküli katonai megfigyelőkkel vett részt, alapvetően az ENSZ zászlaja alatt, a globális béke és biztonság védelmében. 1995 fontos mérföldkő, hiszen fegyveres békefenntartók indultak Ciprusra és a Sínai-félszigetre, valamint az év végén megkezdődött a NATO első területen kívüli szárazföldi műveletében, az IFOR/SFOR-ban való szerepvállalás, harctámogató-zászlóalj erővel. A '90-es évek végére megnőtt a műveletekben résztvevő erők nagysága, majd 1999-től a NATO koszovói rendezésében vett részt egy zászlóalj a KFOR kötelékében. Az iraki koalíciós műveletben szállítási feladatokat láttak el katonáink, és egyre magasabb törzsbeosztásokat töltöttek be tisztjeink, tábournokaink. Az MH 2003-ban megkezdte az afganisztáni szerepvállalást, majd 2004-től egy könnyűgyalog-századdal manőverfeladatokat oldott meg. 2006-tól pedig folyamatosan ellátja Baghlantartomány Tartományi Újjáépítési Csoportjának (PRT) szolgálatát. Az ezt követő idő-

szakban egyre több és speciálisabb feladattal egészült ki a magyar afganisztáni szerepvállalás. Ilyenek a mentorálás (OMLT és AMT), a különleges műveletek (KMCS), a kiképzés (CSS) és a repülőtér üzemeltetés (KAIA).

Az elmúlt 20 évben tehát a magyar katonák egyre veszélyesebb helyeken egyre összetettebb feladatokat oldottak meg. Az MH már nemcsak a katonai, hanem a politikai és gazdasági biztonság dimenzióiban is helytállt.

Előtérben a válságkezelő és a béketámogató műveletek

A NATO (Szövetség) alaprendeltetésének megfelelően folyamatosan készült és készül a kollektív védelmi műveletek (CDO) ellátására. A Szövetség fennállása alatt a háborúk szerencsére elkerülték térségünket. Szükségessé vált viszont a közös haderő-alkalmazás egy másik típusa elméletének a kialakítása. Ebbe a körbe tartoznak a napjainkban mind nagyobb teret nyerő válságkezelési (CRO) és a béketámogató (PSO) vagy más néven békeműveletek. Az e műveletek során szerzett tapasztalatokat a Szövetség és a tagországok feldolgozzák és azok figyelembe vételével doktrínákat, eljárási rendeket alakítanak ki. Az oktatásban és képzésben is megfigyelhető, hogy alapvetően e műveletekre készítik fel azokat a tanfolyamok, illetve a gyakorlatok is, amelyek a béketámogató műveletek témaköréhez tartoznak. Szintén fontos megjegyezni, hogy a NATO-tagságunkhoz vezető úton – a Szövetséggel való együttműködést fejlesztendő – a PfP-program keretében is e művelettípus volt a közös gyakorlatok, képzések fókuszában.

A békeműveletekben való részvétel nem öncélú pótcselekvés. A tagországok a „békésebb” időszakokban is a globális és regionális stabilitás érdekében tevékenykednek annak szellemében, hogy a konfliktusokat ott kell kezelni, ahol keletkeznek, megakadályozva azok földrajzi terjedését és komplexebbé válását. De e műveleteknek fontos szerepe van a háborúk lezárását követő rendezési folyamatok irányításában, feltételeinek biztosításában is.

Az MH feladatrendszer alapvetően három fő tevékenység köré csoportosul. Az ország-védelem és a kollektív védelem, a békeműveletek és a katasztrófa elhárítás feladatai folyamatosan jelen vannak, és kölcsönösen hatást gyakorolnak egymásra napjaink haderejében. Az egyes tevékenységi körökben végrehajtott műveletek egyrészt hatnak a haderő képességnövekedésére, hiszen a tapasztalatok, a megszerzett gyakorlat és a kikristályosodó elmélet lehetővé teszi, hogy a következő, hasonló típusú feladatban növekedjen a végrehajtás eredményessége. Másrészt bármely tevékenységi körben szerzett tudás hat a másik kettőre is. Az erők, eszközök és az eljárási rendek tekintetében az új ismeretek pozitív hatást gyakorolnak a haderő előtt álló feladatok végrehajtásának minőségére.

A békeműveletekben szerzett minden szintű ismeret – kezdve az egyéni felszereléstől, a menetek megszervezésén át, az ellenőrző-áteresztő pontok működtetésén, a bázisok biztosításán keresztül, egészen a védelmi tervek,

a vészhelyzeti cselekvések begyakorlásáig és alkalmazásáig, a vezetés-irányítás, a katonai döntéshozatal, az ellátás, a híradás rendjének megszervezéséig – a művelet végrehajtása során „élesben vizsgázzik”. Az így megszerzett, „vérrel írott” tapasztalatokat szükségképpen be kell építeni a kiképzésbe, illetve a hazatért kötelek képességnövelésére irányuló felkészítési rendszerbe. A fegyveres harcban, a magas intenzitású küzdelemben is alkalmazott eljárások éles végrehajtása a békeműveletekben pótolhatatlan erőt, magabiztosságot és bizalmat adnak az ország védelmét ellátó katonáknak.

A békeműveletek tapasztalatai

Az MH térben egyre távolabbi, időben egyre elhúzódó és egyre veszélyesebb műveletekben vesz részt. E feladatellátásai során meg kell teremteni és fenn kell tartani az élet- és munkafeltételeket, a műveleti képességeket és az utánpótlás biztosítását, sokszor ellenséges környezetben is.

A műveletek vizsgálata során mind jobban megjelenik, hogy a cél-feladat-szervezet és az erő-eszköz-eljárás hadtudományi hármassok mellett folyamatosan figyelmet kell fordítani:

- a hazai, a nemzetközi és a helyi elvárásokra;
- a humán- és reálszférában rendelkezésre álló forrásokra;
- a konfliktusban érintettekre;
- a földrajzi környezetre;
- a humánszférára.

A vizsgálatok során számos azonosság ismerhető fel az országvédelem és a távoli területeken végrehajtott békeműveletek jellemzői, követelményei között. Ezek

- a saját csapatok megóvásának, az erők biztosításának fontossága;
- a kudarc kockázata;
- a megbízható, rejtett, titkos adatátvitel igénye;
- az erők mindenoldalú ellátása;
- harc-, harctámogató- és harctámogató kiszolgáló járművek páncélvédelme;
- egészségügyi képesség növelése, a MEDEVAC követelmények elérése;
- összefegyvernemi, összhaderőnemi együttműködési képesség kiskötelék-szinten is;
- minden szinten együttműködési képesség a szövetségesekkel, partnerekkel;
- feladat-végrehajtás, a harc megvívása feltételeinek megteremtése éjjel, nappal és rossz látási viszonyok között;
- megbízható, integrált felderítés;
- komplex szemlélet, hatásalapú megközelítés alkalmazása a műveletek során, tekintettel a politikai-gazdasági-katonai biztonsági dimenziókra;
- fő és ideiglenesen (adott feladatra) létrehozott erők telepíthetősége és azok részére valamennyi fent nevezett képesség.

Az afganisztáni PRT „hozadéka”

Az MH jelenleg két nagy NATO-misszióban vesz részt csapatköteléssel. Az afganisztáni és a koszovói szerepvállaláson kívül Cipruson, a Sínai-félszigeten, Bosznia-Hercegovinában is állomásoztak magyar erők, valamint számos más országban is szolgálnak magyar katonák egyéni beosztásban NATO-, EU- vagy egyéb alárendeltségben. Jelen írásomban csak az afganisztáni tartományi újjáépítési csoport (PRT) tapasztalataival foglalkozom.

Afganisztánban a legnagyobb létszámú és legkomplexebb szerepvállalás a Baghlan-tartományba települt PRT. A PRT alaprendeltetéséből következő feladatrendszer is jelzi a katonai tevékenység komplexitását. A PRT feladata a helyi közigazgatás, az újjáépítés és a biztonsági szektor támogatása saját képességei és lehetőségei szerint. E hármas feladatrendszer azonos azzal a három biztonsági dimenzióval, melyekben a tartós, önfenntartó béke a (politikai, gazdasági, katonai) stabilitás záloga.

Baghlan tartomány fontosságát az adja, hogy mindkét, észak felé haladó kereskedelmi út rajta megy keresztül. A tartományi székhely, Pol-e Khumri, északi részén elágazó útvilla nyugati része maga az „afgán körgyűrű”. Ez az északi régió fő központját, Mazar-e-Sharifet köti össze a fővárossal, Kabullal, a 3500 méter magasan fekvő Salang-hágón keresztül. A másik úton, amely Konduz tartományba vezet, számos más tartomány is kapcsolódik a „Körgyűrűhöz”. E két út hatalmas forgalmat bonyolít le: egyrészt azokon történnek az észak felől érkező importszállítások, másrészt az ISAF által megnyitott Északi Utánpótlási Útvonalon (MSR North) Tádzsikisztán, Üzbegisztán felől valósul meg a csapatok ellátása.

Baghlan-tartomány biztonsági környezete folyamatosan romlik. E tekintetben 2010 tavaszától több területen is súlyponteltolódás tapasztalható. Jelentős létszámú USA-erők jelentek meg az Északi Régióban. Ezzel párhuzamosan a katonai műveletek is átalakulóban vannak. A szövetséges és az afgán biztonsági erők egyre több támadó műveletet hajtanak végre a tálibok ellen a tartomány pacifikálása érdekében. A megjelenő új ISAF-erők elhelyezése már nem megoldható a PRT táborában, így attól elkülönülve, a város másik szélén, az Afgán Nemzeti Hadsereg táborában helyezték el az amerikai és német manővererőket.

Megítélésem szerint – figyelemmel az Északi Régióban állomásozó teljes létszámra – az ISAF és az Afgán Biztonsági Erők alulreprezentáltak a tartományban.

Az afganisztáni békeművelet során a műveletekben résztvevő magyar katonák egyéni és kötelékszínt is hatalmas mennyiségű tapasztalatra tesznek szert. Ezen ismeretek – tekintettel a romló biztonsági környezetre – számos esetben olyan harci tapasztalatok, amik maximálisan felhasználhatóak a kollektív és az ország-védelmi feladatokra történő felkészülés során. Ezek közül is talán legfontosabbak a következők:

- Nő a kiképzettség, tudás- és tapasztalatszint.
- Extrém terep- és időjárási viszonyok között is megismerik fegyverzeti, technikai és kommunikációs eszközeik alkalmazását, műszaki képességeit.
- Az eljárási rendeket (TTP), hatályos műveleti utasításokat (SOP), cselekvési szabályokat (drill) valós körülmények között „tesztelik”, így bizonyosodik be azok helyessége.

- Nő a katonák önbizalma, egymásba, eszközeikbe vetett hite, előljáróik iránt megnyilvánuló tisztelete.
- A parancsnokok, a törzsek valós időben és helyzetben hajtják végre a katonai döntéshozatal lépéseit, gyakorolják be az összefegyvernemi, összhaderőnemi és a nemzetközi együttműködést.
- A közös nemzetközi műveletek során lehetőség van más nemzetek eljárási rendjeinek, műveleti tapasztalatainak, technikai fejlesztéseinek megismerésére és befogadására.
- Lehetőség nyílik a valós műveleti tapasztalatok beazonosítására és feldolgozására, valamint beillesztésére a felkészítés rendszerébe.
- Meghatározható és igazolható az eltérő humánkörnyezetben végrehajtott komplex feladatok sikeres teljesítéséhez szükséges civil érzékenység használhatósága, a szükséges társadalomtudományok köre.

Kutatási irányok

Az emberiség eddigi történelmét vizsgálva megállapítható, hogy a háborúk, válságok a jövőben is meghatározó elemei lesznek az emberiség életének. Fontos és felelősségteljes feladat hárul azokra, akik a jövő konfliktusait kutatják. A tendenciák alapján látható, hogy az intolerancia, a széteső vagy gyenge államok, a szűkülő erőforrásokért folytatott harc, a környezeti változások és a tudomány vívmányainak illetéktelen kezekbe kerülése határozza meg a jövő konfliktusait. Ezek a konfliktusok nemcsak távoli területeken, hanem hazánkhoz közel, szövetségeseink környezetében is kialakulhatnak.

Annak érdekében, hogy a haderő a lehető legjobban készüljön fel a nemzet értékeinek és érdekeinek védelmére, jövő konfliktusainak kutatása mellett szükséges elmélyült tudományos vizsgálódásokat folytatni az alábbi területeken is:

- A békeműveletek és az országvédelem azonosságainak meghatározása.
- A meglévő békeműveleti tapasztalatok feldolgozása és összevetése az országvédelmi feladatokkal.
- A humán környezet kezeléséhez szükséges társadalomtudományi ismeret-halmaz meghatározása, a kultúrák közötti kommunikáció képességének megteremtése.

E kutatási feladatok elvégzéséhez generációs összefogás szükséges, hiszen a korábbi történelmi korokban is változott a haderő alkalmazásának valószínűsége. A magyar haderő a hidegháborúban inkább az országvédelmi képességet fejlesztette, az elmúlt időszakban pedig inkább a békeműveleti, az expedíciós tevékenység került előtérbe.

Hiszem, hogy e generációs összefogással a múlt és a jelen tapasztalatai egyesíthetők és egy hatékony ország- és kollektív védelmi képesség tudományos megalapozottságú elméleti háttere kialakítható.